821.163.41.09"17"
050.488ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ"2000/2024"
https://doi.org/10.18485/msc.2025.54.2.ch4

Нина В. СТОКИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 2. 10. 2024.
Прихваћен: 27. 2. 2025.

ЗАСТУПЉЕНОСТ И РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ XVIII ВЕКА У *ЛЕТОПИСУ МАТИЦЕ СРПСКЕ* (ОД 2000. ДО 2024. ГОДИНЕ)

Летопис Матице српске, најстарија књижевна периодична публикација у Европи и свету, има значајан удео у афирмацији српске осамнаестовековне књижевности. У раду ће бити речи о научним и есејистичким текстовима чији предмет истраживања јесу аутори и дела настала током XVIII века, као периода у коме се укрштају различите књижевне традиције и одвијају друштвено-политичке и културне промене које су усмериле даљи развој српске књижевности и културе. Како бисмо сагледали данашњу позицију изучавања ове књижевне области, истраживање ће обухватити текстове објављене током XXI века, закључно са априлским бројем *Летописа* у 2024. години. Рад проматра и критичке текстове који прате научне студије и монографије посвећене различитим аспектима српске књижевности XVIII века. У текстовима о којима ће бити речи, огледају се варирања и специфична динамика научних доприноса изучавању овог књижевног периода. Указивањем на прилоге, у различитом виду детерминисане српском осамнаестовековном књижевношћу, биће дата смерница будућим истраживањима, као и допринос њеном очувању.

Кључне речи: XVIII век, *Летопис Матице српске*, српска осамнаестовековна књижевност, барок, просветитељство.

Увод

Специфичност XVIII века у српској историји огледа се у сложеним друштвено-политичким приликама насталим након преласка српског народа на територије северно од Саве и Дунава, под вођством патријарха Арсенија III Чарнојевића. На црквену и просветну организацију српског живља на територији Угарске преовладавајући утицај имала је руска култура, јер се њеним деловањем на књижевно-језичком плану тежило очувању угроженог верског статуса и писмености (в. Павић 2023: 29–36). Византијска традиција и дух средњовековне литературе постепено ступају у додир са барок-

* nstokic012@gmail.com; https://orcid.org/0009-0002-9049-1183

ним књижевно-уметничким тенденцијама, те се српска књижевност полако окреће модерним токовима европске литературе.[1] Рускословенски језик, као опонент народном језику, подстакао је стварање славеносрпског језичког идиома. Код Срба је славеносрпски тип књижевног језика у предвуковском, потом и у првим деценијама вуковског периода био „основни литерарни језик на којем је писан и штампан највећи број дела са световном садржином, и који је у свом развитку тежио све већој и већој србизацији" (Младеновић 1989: 71–72). Јачање идеја просвећности, као и националне свести, формирају другачију слику света и нову врсту осећајности осамнаестовековног човека, што ово раздобље чини пресудним за даљи развој српске писмености, књижевности и културе.

Покретање публикације *Сербска летопис*, 1824. године, као и оснивање Матице српске у Пешти 1826. године, јесу значајни догађаји у српској култури који извиру управо из племенитих настојања српског народа конституисаних током осамнаестог столећа. *Летопис Матице српске* и Матица српска су „сасвим у духу својих почетних, просветитељских идеала, упорно и системски неговали културу дијалога" (Негришорац 2022: 620). Својим просторним, а првенствено духовно-симболичким утемељењем, *Летопис Матице српске* остварује снажну спону са српском књигом XVIII века, њеним ауторима, као и културним прегаоцима чији рад на пољу изучавања ове књижевне области доследно прати и афирмише. Како бисмо сагледали данашњу позицију изучавања српске осамнаестовековне књижевности, смисленим се чини да као предмет истраживања буду постављени научни, есејистички, као и критички прилози објављени у *Летопису Матице српске,* од 2000. године до данас, односно до априлске свеске за 2024. годину.

Српска осамнаестовековна књижевност и *Летопис Матице српке*

У јануарско-фебруарској свесци *Летописа Матице српске* за 2000. годину наилазимо на критичке приказе књиге Дејана Медаковића *Срби у Бечу* (1998), Никше Стипчевића и Милорада Екмечића, што су уједино једини текстови који у 2000. години остварују везу са XVIII веком.[2] У мајском броју *Летописа* 2001. године, објављен је критички текст Драгише Живковића

[1] „Омеђена немирима и ратовима на аустро-турској граници, сеобама Срба из турске у аустријску (1690. и 1738) и из аустријске у руску царевину (средином века), српска књижевност се даље, током XVIII столећа, развијала у крилу једног лутајућег, 'странствујућег' народа, лишеног јединствене територије, под влашћу исто тако лутајуће цркве, поглавара који се селио с народом. [...] Када су се под притиском новог грађанског'публикума' почели стварати и нови књижевни узори и нове стилске норме почеле владати у околним европским књижевностима, и српска се књижевност, једном укључена у тај процес, овог пута много лакше и брже почела прилагођавати новим захтевима, новој публици и новом стилу" (Павић 2023: 23).

[2] Текстови који у научном или критичком виду припадају домену историје културе и уметности осамнаестог века јесу значајни за подробније разумевање српске књижевности овог раздобља, али неће бити предмет овог истраживања. Током 2000. године у *Летопису Матице*

„Езотерија у књижевности" о књизи *Формални маниризми* (2000) Николе Грдинића. Базирана на кључним европским студијама о маниризму, Грдинићева књига приручничког карактера, кроз низ примера илуструје „формалне маниризме", односно инваријантне облике стилских фигура (загонетка, лавиринт, магични квадрат итд.). Осим што су „манинистичке играрије" представљене у овој књизи значајне за разумевање поетике српског барокног песништва, Живковић указује да су неопходне у тумачењу књижевности уопште.

Критички текст под називом „Орфелину није веровати" Миливој Ненин објављује 2002. године у децембарском броју *Летописа Матице српске* поводом *Књиге о Захарији Орфелину* (2002) Лазара Чурчића, библиографа, библиотекара и историчара српске књижевности. Књига сабира Чурчићеве текстове о Орфелину настале од 1961. до 2002. године, од којих су три тада први пут објављена. Ненин, вођен надахнутим уводом приређивача Боривоја Чалића, истиче несвакидашњу посвећеност Чурчића који верно преноси дух епохе и готово детективски води причу о Орфелину, борећи се са различитим мистификацијама присутним у његовим текстовима. Детективски манир, односно, уплив наративних елемената у његов научни стил присутан је у есеју из октобарске свеске за 2006. годину, у оквиру рубрике Сведочанства, „*Надгробни плач Београду 1739. септембра и октобра* можда патријарха Арсенија Четвртог". У овом тексту Чурчић прецизно наводи релевантне податке али и бројне грешке о датирању књиге у којој се налази песнички епитаф, односно ламент посвећен предаји Београда Турцима, а која је доспела у библиотеку манастира Месић. Ово дело је путовало кроз антологије у виду различитих транскрипцијских решења приређивача, те се значај Чурчићевог рада огледа у проблематизовању превођења, односно, осавремењавања старих рукописа. Чурчић закључује да је тешко утврдити да ли патријарху припадају руска књига и запис, али да је једнако тешко и оспорити, што сведочи о комплексној природи изучавања осамнаестовековних рукописа и ноти мистичног и узбудљивог, што је нарочито уткано у стил Чурчићевих текстова. Чурчић настоји да укаже на грешке претходних истраживача, као и на непрецизности приређивачког рада, што је фреквентан поступак у текстовима чији предмет истраживања јесте књижевност XVIII века.

У мајском броју за 2004. годину, у рубирци Наслеђе наилазимо на „Белешке о 'Историји' Јована Рајића", које Чурчић исписује поводом репринта издања *Историја разних славенских народов, најпаче Болгар, Хорватов и Сербов* (1794–1795), које је приредио Иван Негришорац према примерцима из збирки Библиотеке Матице српске. Ово издање из 2002. године, повод је Чурчићу да се осврне на значај Рајићеве *Историје,* околности њеног настанка, као и грађу којом се служио.

О читаоцу као саучеснику у тражењу одговора, у додиру са Чурчићевом књигом *Исходи и стазе српских књига 18. века* (2006), у октобарском броју *Летописа* из 2007. године пише Боривој Чалић. Пишући о Чурчићевој наро-

---

српске нису објављени текстови усмерени на српску књижевност осаманестог века, те су зато наведени прикази Медаковићеве књиге.

читој научној и књижевноисторијској свести о дубокој повезаности српске књижевности XVIII столећа са историјом и животом народа коме припада, Чалић наглашава: „Научник се, отуда, повремено претвара у писца, историчар у есејисту, али увек и пре свега остаје библиотекар. Онај који посредује знање и онај коме је важна књига сама" (Чалић 2007: 701). О Чурчићевој привржености осамнаестовековној књизи сведочи и његов текст „Живот са књигама Захарије Орфелина", светосавска беседа штампана у априлској свесци *Летописа* за 2008. годину.

Са једнаким пијететом Чурчић пише о Боривоју Маринковићу, књижевном историчару и професору који је заслужан за оформљење предмета Српска књижевност XVIII века на Филозофском факултету у Новом Саду. Повод за Чурчићев критички текст у мајском броју *Летописа Матице српске* из 2009. године јесу Маринковићеве књиге *Заборављени братственици по перу* (2008) и *Трагом Доситеја* (2008). Маринковић пише о мање познатим писцима, Јовану Мушкатировићу, Алексију Везилићу, Василију Петровићу Његошу, Павлу Јулинцу и другима, као и о списима о песнику Јовану Авакумовићу и српској грађанској поезији. Доситеј Обрадовић јесте Маринковићев кључ за интересовање осамнаестим веком, будући да „нико до њега није толико писао о Доситеју и нико више од њега није налазио решења и за ситна и крупна питања његовог стваралаштва" (Чурчић 2009: 1034–1035), што сведочи књига *Трагом Доситеја*.

О међусобном уважавању и пријатељском односу Маринковића и Чурчића, говори и њихова преписка из 1993. године, коју је за новембарску свеску из 2016. године приредио Миливој Ненин у оквиру рубрике Сведочанства. Идеал приватног, пријатељског писма, карактеристичан је за просветитељску епоху, што посебан симболички значај даје кореспонденцији два изучаваоца XVIII века, обогаћеној коментарима приређивача. Без обзира на осведочену тескобу и материјалну оскудицу 1993. године, свако писмо потврђује потребу за књигом и спасоносно прибегавање чину читања, који је, као и у осамнаестом столећу, представљао „не само друштвени и интелектуални већ, још више, морални чин" (Стефановић 2009: 127).

Отпор дезинтегришућим процесима, па и у научном дискурсу, Слободан Владушић примећује у Маринковићевој усамљеној позицији научника који не припада академском „ми", будући да његов циљ није прокламовање ерудиције и открића већ гола научна истина (в. Владушић 2014: 546). У критичком тексту у октобарској свесци *Летописа* за 2014. годину, поводом књиге *Знањем против заборава* (2013), која сабира научне радове о Емануилу Јанковићу, Доситеју Обрадовићу, Илариуону Руварцу и Вуку Стефановићу Караџићу, Владушић истиче да Маринковићево дело можемо читати као белетристику. У његовој књизи крије се потенцијал белетристике, у којој је прича усмерена на нестале али не и заборављене рукописе и књиге, што је примећено и у Чурчићевом научном стилу.

Тежња ка истини као врлини, препозната у Маринковићевом раду, рефлектује се и на млађе генерације научника, што сведочи беседа „Ковчежић симболичког знања" Јелене Марићевић из јануарско-фебруарског броја *Ле-*

тописа из 2015. Године, поводом уручења награде „Боривоје Маринковић" за рад „Палимпсестни портрет Доситеја Обрадовића: Боривоје Маринковић – Милорад Павић". Ову награду, као признање и подстицај за изучавање старијих области српске књижевности, додељује Одсек за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду и породица Маринковић. Беседа инспирисана симболичким знањем и аманетом који је добијен обраћајући се делу Боривоја Маринковића и Милорада Павића, симболички означава нову етапу изучавања српске књижевности XVIII века, тачније, нови талас научно-есејистичких и критичких текстова које исписују млађе генерације истраживача. У истом броју *Летописа* објављен је критички текст Јелене Марићевић поводом објављивања *Изабраних дела* (2014) Викентија Ракића чији су приређивачи Сава Дамјанов и Радослав Ераковић. Потом, њен критички текст о књизи Ђорђа Јанића, *Доситеј и доситејевштина* (2014) који исцрпно тумачи ауторово настојање да одбаци стереотипе о Доситеју као атеисти и проматра његов однос према верским инстутуцијама, у контексту рационалистичко-просветитељских тенденција, објављен је у новембарском броју *Летописа* за 2015. годину. Јелена Марићевић указује на низ терминолошких нејасности и недостатка концизности, што је у дослуху са критичким оком истраживача старијих генерација. Њен текст јесте наставак истраживачких настојања да се одговорно и марљиво приступа осамнаестовековним ауторима и рукописима. Иста ауторка пише о књизи италијанске слависткиње Розане Морабито, *Просветитељство ума и срца* (2018), у мартовској свесци *Летописа* за 2019. годину, наглашавајући уџбеничку корисност књиге јер синтетизује постојеће увиде о Емануилу Јанковићу и надограђује их новим.

Књига усмерена на епоху просветитељства, поводом које је исписан критички текст Наталије Лудошки, јесте *Лексикон српског просветитељства,* који потврђује доминантна истраживачка интересовања Мирјане Д. Стефановић: историја и поетика српске књижевности 18. столећа и културна историја Срба. У овом значајном делу, критички приказаном у јулско-августовској свеци *Летописа* из 2010. године, нижу се појмови из различитих сфера живота осамнаестовековног човека, топоними, знамените личности и жанровско-стилске одреднице, филозофски и књижевни појмови који подробно осветљавају средину, утицаје и настојања српског народа у доба просветитељских струјања.

О веснику просветитељства, беседнику и барокном књижевнику, Гаврилу Стефановићу Венцловићу као „првом српском нововековном просветитељу" 2022. године у јануарско-фебруарском броју *Летописа* бива објављен есеј Драгана Симеуновића. У овом тексту фокус аутора јесте на историјско-политичком контексту, како би се потом осветлио просветитељски дух у његовим делима, преписима и преводима, што му даје легитимитет првенства. Сличан приступ, односно, специфична контекстуална „припрема", огледа се и у текстовима посвећеним Доситеју Обрадовићу и Сави Текелији.

Поводом свечане седнице на Дан Матице српске 2009. године Радослав Ераковић подсећа на најинтересантније биографске моменте у динамичном животу славног Арађанина, Саве Текелије, стога је његов текст објављен у

априлском броју *Летописа* исте године. Пригодна беседа Мира Вуксановића „Задужбинар Сава Текелија", објављена је у истом броју, док се у јунском, такође, у оквиру рубрике Сведочанства појављује беседа Душана Николића „Матица српска Сави Текелији". О Сави Текелији и Доситеју Обрадовићу можемо читати и у *Дневнику читалачких искушења* (2019) Радослава Ераковића, о чему нас информише критички текст Маријане Јелисавчић, објављен у мартовској свесци за 2020. годину. Кроз двадесет поглавља Ераковићеве књиге, поред познатих аутора, предочени су занемарени књижевни и културни делатници, погрешно интерпретирани или запостављени текстови. Маријана Јелисавчић запажа да ову књигу одликује „наративна динамика достојна авантуристичког романа са мноштвом интересантних ликова, али и ауторов нарочит смисао за хумор" (2020: 388).

Поводом овележавања 210 година од смрти Доситеја Обрадовића 2021. године, у новембарској свесци *Летописа,* на страницама рубрике Поводи, објављен је научни рад Радослава Ераковића који на фону детективско-мистичног приступа истраживача старије генерације открива портрет Доситеја Обрадовића у делу *Servia and the Servians,* интригантног политичког и културног делатника с краја XIX и с почетка XX века, Чедомиља Мијатовића. Ова књига објављена је у Лондону 1908. године, и у њој је, између осталог, тематизован утицај Енглеске на Доситеја Обрадовића. Истим поводом, објављен је рад Соње Розентал, која ишчитава Доситејеву поезију у контексту повезаности античке и просветитељске традиције.

О песничкој поетици Доситеја Обрадовића у једном делу своје студије *Књижевност изван памћења: лирска поезија „Доситејевог доба*" (2021) пише Татјана Јовићевић, на шта нас упућује критички текст Милице Ћуковић из новембарске свеске *Летописа* за 2021. годину. Татјана Јовићевић тумачи Доситејеву поезију као одраз приватног живота и свакодневице једног осамнаестовековног човека. Ауторка пише и о поезији Еустахије Арсић, Михаила Витковића и Павла Соларића[3].

О хронологији издања Доситејевих дела сазнајемо у мартовској свесци *Летописа* из 2009. године, у критичком тексту о *Сабраним делима Доситеја Обрадовића* (2007)*,* објављеним поводом обележавања двеста година од његовог доласка у устаничку Србију 1807. године. Текст Горана Максимовића сугерише да се значај овог издавачког подухвата Задужбине „Доситеј Обрадовић" огледа у исправљану низа грешака на језичком плану у претходним издањима. *Сабрана дела Доситеја Обрадовића,* у коментарима текстова, доносе нова сазнања настала у другој половини XX века, а садрже и текстове за које је у међувремену утврђено да је Доситеј њихов аутор.

Миливој Ненин у критичком тексту објављеном у мајској свесци из 2004. године, „Животопис руског војника XVIII века", читаоцима *Летописа*

[3] О објављеним сабраним песмама Павла Соларића у књизи *Гозба: сабране пјесме* (1999), појављује се критички приказ Душана Иванића у јануарско-фебруарском броју *Летописа Матице српске* за 2001. годину. Иванић пише о још једном аутору тршћанске песничке школе, Јовану Дошеновићу, у јулско-августовској свесци за 2005 годину у есеју „На маргинама 'Лирических пјенија' Јована Дошеновића".

представља мемоаре Александра Пишчевића, *Мој живот (1764–1805)* који су на српском језику изашли 2003. године. Да мемоаре Александра Пишчевића не можемо читати уколико у видокругу немамо *Мемоаре* Симеона Пишчевића, доказује текст изразито компаративног карактера. Ненин указује да отац и син, способни официри и одани војници, имају сасвим другачију нарав и доживљај света, што се рефлектује на њихов стил писања, будући да Симеон Пишчевић настоји да саопшти догађаје, док их Александар Пишчевић литераризује.

Приказ књиге Јелке Рађеп, *Генеза Хроника грофа Ђорђа Бранковића* (2004), као и књиге одломака из Хроника које је такође приредила, *Ђорђе Бранковић, Хронике. Антологија* (2004), објављени су у септембарском броју *Летописа* из 2005. године. Светлана Томин наглашава да Јелка Рађеп, као најбољи савремени проучавалац овог дела, трага за Бранковићевом лектиром и опсежно тумачи начин на који ју је примењивао.

Књига још једне марљиве ауторке, Славице Гароње Радованац, *Српско усмено поетско наслеђе Војне Крајине у записима 18, 19. и 20 века* (2008) приказана је у јануарско-фебруарском броју *Летописа* за 2010. годину. Текст Анђелка Анушића подвлачи значај студије којом је први пут учињен „синтетички истраживачки претрес" корпуса усменог песништва са Војне границе, што је „посао вуковског подухвата, ширине и важности, посао који раде институти и институције" (2010: 308).

Синтеза досадашњих истраживања Зорице Несторовић у области изучавања драмске књижевности, јесте монографија *Велико доба: историја развитка драме у српској књижевности XVIII и XIX века* (2016), о чему пише Јелена Ковачевић у критичком тексту из октобарске свеске *Летописа* за 2017. годину. Њено истраживање почиње са *Трагедијом* (1798) Јована Рајића, прерадом *Траедокомедије* Емануила Козачинског, стога није занемарена поетика осамнаестовековне драме којом српска драма започиње пут осамостаљења и профилисања. Осамнаести век је на сличан начин уткан у још једну књигу, *Српски сонет (1768–2008: избор, типологија)* (2009) Часлава Ђорђевића, што нам говори критички текст Сање Париповић, објављен у децембарском броју *Летописа Матице српске* из 2011. године. Традиција српског сонета започиње сонетом Захарије Орфелина, који је објављен 1768. године у *Славеносербском магазину*, стога је незаобилазан у сагледавању даљег развоја ове песничке форме.

У октобарском броју *Летописа* из 2012. године, у критичком тексту Браниславе Васић Ракочевић сазнајемо о објављивању изабраних књижевноисторијских и књижевнокритичких радова Саве Дамјанова, у оквиру петокњижја *Српска књижевност искоса* (2011–2012). У оквиру студије „Нова читања традиције" наилазимо на барокне портрете Захарије Орфелина и Гаврила Стефановића Венцловића, те се и упознајемо са Доситејем Обрадовићем као читаоцем. Књига „Српски еротикон" доноси приређене еротске странице српске књижевности XVIII и почетка XIX века, што се надовезује на претходно приређену антологију српских еротских песама и пословица, *Грађански еротикон* (1987).

О „првом гушчјем перу српске поклоничко-хаџијске прозе крајем XVII и у првој половини XVIII века", Јеротеју Рачанину и његовом делу *Путашаствије ка граду Јерусалиму* (1727), пише Динко Давидов у октобарској свесци *Летописа* из 2006. године. Давидов се осврће на кључне епизоде у делу Јеротеја Рачанина, његов стил и однос према традицији грчких рукописних проскинитариона, док о њему као могућем првом модерном путописцу пише Милош Михаиловић у новембарској свесци за 2021. годину. Михаиловић, као припадник млађе генерације истраживача, сагледава његов спис у контексту развоја путописне књижевности, укључивши у компаративну анализу[4] путописно дело *Африка* Растка Петровића и путописну збирку *Градови и химере* Јована Дучића.

Да дела савремене српске књижевности можемо сагледати у додиру са књижевношћу епохе ренесансе и барока, потврђује студија *Трагом бисерних минђуша српске књижевности* (2018), Јелене Марићевић Балаћ, што нам саопштава књижевни приказ Сање Перић у септембарској свесци за 2019. годину. Збирка есеја, научних радова и приказа на тему ренесансности и барокности српске књижевности, даје другачији (онеобичени) поглед на поједине тематско-мотивске структуре, што потврђује „живу традицију ренесансе и барока у српској књижевности" и даје подстицај новим истраживањима ових књижевних области.

Есеј „Carmina figurata у бароку: Жефаровић и Орфелин" Невене Савић, овенчан наградом „Боривоје Маринковић" 2017. године, публикован је 2018. године у мартовском броју *Летописа*. Ауторка прати историјски развој уобличене поезије, са фокусом на ову песничку фигуру у бароку, кроз призму Жефаровићеве *Стематографије* (1741) и *Свечани поздрав Мојсеју Путнику* (1757) Захарије Орфелина. Ову награду у 2018. години добија Владимир Папић за рад „Критика свештенства у делима српског и европског раног модерног доба", у коме је дата слика декадентног свештенства у делима светске и српске књижевности на прелазу из духа средњовековља у рано модерно доба, при чему се аутор посебно осврће на феномен српског грађанског песништва. Његов рад објављен је у мартовској свесци за 2019. годину. Награду „Боривоје Маринковић" у 2019. години добија Јована Тодоровић за рад „Синкретичност грађанског песништва и савремени пандани: с посебним освртом на љубавно и еротско песништво", те на њен рад наилазимо на страницама мартовског *Летописа* из 2020. године. Савремени пандани грађанског песништва пронађени су у различитим музичким жанровима, у контексту тематско-мотивских, стилских, метричких и мелодијских сличности. У 2024. години, као години обележавања двестагодишњице *Летописа Матице српске,* у јануарско-фебруарској свесци, објављен је рад Ленке Настасић

[4] Компаративан приступ одликује истраживања млађих аутора, што потврђује и научни прилог Виолете Митровић „Слика пада Цариграда у 'Историји од взјати Константинопоља' Викентија Ракића и 'Златном руну' Борислава Пекића", у октобарској свесци *Летописа* из 2019. године. На сличном фону је устројен есеј Марије Дубачкић „Критика свештенства у Вијоновом 'Великом завештању' и 'Гражданском еротикону'", објављен у октобарском броју за 2023. годину.

„*Житије Петра Великог* Захарије Орфелина у светлу жанра романсиране биографије", за који 2023. године добија награду „Боривоје Маринковић". Рад проблематизује жанровско одређење Орфелиновог дела, потом и потенцијал Петра Великог као књижевног лика насталог на темељу историјских извора, подробно сагледавши средњовековне, барокне и просветитељске елементе у овом делу које наслућује романескни жанр.

***

Уколико сагледамо динамику објављивања научних радова и есеја, као и њихово проблемско усмерење у *Летопису Матице српске* од 2000. године до данас, приметићемо да текстови постепено бивају лишени доминантног усмерења на сложеност историјских процеса, те да у фокусу јесте књижевни текст. Потреба за отклањањем грешака у датирању, тумачењу и приређивању, као и указивање на неопходност систематизације, представљају доминантне сегменте научних и критичких прилога. Критички текстови, бројнији од научних, сведоче о поновним, па и првим издањима значајних осамнаестовековних дела, као и о њиховом превредновању. *Летопис Матице српске* пажљиво прати научну продукцију у сфери ове књижевне области, која је, као што смо видели, условила постепени прогрес научних доприноса истраживача млађе генерације. Њихови текстови ступају у дијалог са истраживањима учитеља, што јесте симболички континуитет осамнаестовековног идеала.

ИЗВОРИ

Летопис Матице српске (2000): јануар-фебруар.
Летопис Матице српске (2001): јануар-фебруар, мај.
Летопис Матице српске (2002): децембар.
Летопис Матице српске (2004): мај.
Летопис Матице српске (2005): јул-август, септембар.
Летопис Матице српске (2006): октобар.
Летопис Матице српске (2007): октобар.
Летопис Матице српске (2008): април.
Летопис Матице српске (2009): март, април, мај, јун.
Летопис Матице српске (2010): јануар-фебруар, јул-август.
Летопис Матице српске (2011): децембар.
Летопис Матице српске (2012): октобар-новембар.
Летопис Матице српске (2014): октобар.
Летопис Матице српске (2015): јануар-фебруар, новембар.
Летопис Матице српске (2016): новембар.
Летопис Матице српске (2017): октобар.
Летопис Матице српске (2018): март.
Летопис Матице српске (2019): март, септембар, октобар.
Летопис Матице српске (2020): март.

Летопис Матице српске (2021): новембар.
Летопис Матице српске (2022): јануар-фебруар.
Летопис Матице српске (2023): октобар.
Летопис Матице српске (2024): јануар-фебруар.

ЛИТЕРАТУРА

Младеновић 1989: А. Младеновић, *Славеносрпски језик: студије и чланци*, Нови Сад – Горњи Милановац, Књижевна заједница Новог Сада – Дечје новине.

Негришорац 2022: И. Негришорац, „*Летопис Матице српске* као јединствени, непоновљиви и светски културни феномен", *Летопис Матице српске*, год. 198, књ. 509, св. 4, април, 619–629.

Павић 2023: М. Павић, *Историја српске књижевности барокног доба: XVII и XVIII век,* Нови Сад – Београд: Културни центар Војводине „Милош Црњански"– Народна библиотека Србије.

Стефановић 2009: М. Д. Стефановић, *Лексикон српског просветитељства,* Београд: Службени гласник.

Nina V. Stokić

REPRESENTATION AND RECEPTION OF SERBIAN LITERATURE OF THE 18TH CENTURY IN THE MAGAZINE *LETOPIS MATICE SRPSKE* (2000–2024)

Summary

Letopis Matice srpske, the oldest literary periodical in Europe and the world, has a significant share in the affirmation of Serbian eighteenth-century literature. The paper will discuss scientific and essay texts whose subjects of research are authors and works created during the 18TH century, a period in which different literary traditions intersected and socio-political and cultural changes took place that directed the further development of Serbian literature and culture. In order to look at the current position of the study of this literary field, the research will include texts published during the 21TH century, ending with the april issue of *Letopis* in 2024. The paper also examines critique accompanying scientific studies and monographs dedicated to various aspects of Serbian literature of the 18TH century. The texts that will be discussed reflect the variations and specific dynamics of scientific contributions to the study of this literary period. By pointing to the contributions in different forms determined by the Serbian eighteenth-century literature, a guideline will be given for future research, as well as a contribution to its preservation.

Keywords: 18TH century, *Letopis Matice srpske*, Serbian literature of the 18TH century, Baroque, Enlightenment.